

der Vrijheid', anderen 'Land van Toekomst', velen met mij dromen van "Koninkrijk Gods".

In de jaren zeventig komt een streven tot wetswijziging op gang in de zin dat bedoeld wordt ook ruimte te scheppen voor zgn. „atoom-pacifisten“. Een dergenen, die daarvoor pleitte was mr. P. J. Boukema in zijn rede „Het geweten als staatsrechtelijk probleem“ waarmee hij in 1972 het ambt van VU-hoogleraar staatsrecht aanvaardde. Kritiek oefende hij op de sinds 1962 geldende wet „die slechts voor erkenning“ (als gewetensbezwaarde) in aanmerking laat komen degene die tegen elk oorlogsgeweld onoverkomelijk gewetensbezwaar heeft.“

De wet is inmiddels gewijzigd. Op 29 juni kwam de Tweede Kamer ermee klaar, nu moeten de wijzigingsvoorstellen nog door de Eerste Kamer voordat dienstweigeraars er een beroep op kunnen doen.

Overigens is het niet zo dat erkende dienstweigeraars, jongens dus die de vaak lange, moeizame weg met succes bewandelden, van alles af zijn. Weliswaar gaan ze niet meer zoals tot 1971 naar „Vledder“, maar hen wacht (19 maanden, dienstplichtige soldaten 14 maanden) vervangende dienstplicht bij overheidsinstellingen of bij instellingen die in het algemeen belang werkzaam zijn. Men kan „goed“ terechtkomen in een baantje dat zinvol werk biedt, maar ook slecht. De klachten van de Vereniging Dienstweigeraars hebben vooral betrekking op de Mobiele Werkploeg, die 1 juni 1977 van start ging en die ingezet wordt voor van alles en nog wat. Archiefwerk, bibliotheekwerk, administratief werk, magazijnwerk, verhuizingen, transportwerk, het afleveren van goederen. „Kamp Vledder Twee“ noemen de dienstweigeraars reeds de Mobiele Werkploeg en op het Plein 1813 in Den Haag was recentelijk een demonstratie te zien tegen dit nieuwe verschijnsel voor hen wier conscientie het oorlogvoeren, al dan niet met kernbommen verbod. In de Mobiele Werkploeg komen de „moeilijke gevallen“ terecht. Volgens de Vereniging Dienstweigeraars is het een soort strafploeg, waarin men zinloos werk doet of soms helemaal niks. En de wrevel hoopt zich thans op. Andere dienstweigeraars komen beter terecht bij instellingen die een doelstelling (b.v. vrede) nastreven waarin dienstweigeraars zich uitstekend kunnen vinden. Die komen veelal handen tekort, maar kampen vaak ook met geldgebrek. (Een dienstweigeraar kost f 13.000,- per jaar).

Nu is de moeilijkheid waar de dienstweigeraar mee kampt het nuchtere feit dat hij met zijn houding niet meer oplost dan een individueel probleem. Het aanbod van dienstplichtigen is groter dan de vraag van Defensie. Men kan stellen dat voor elke gewetensbezwaarde nu een andere jongen dient, die anders buitengewoon dienstplichtig was verklaard. Er zijn zelfs stemmen die Defensie ervan verdenken helemaal niet zo ongelukkig te zijn met een Wet Gewetensbezwaarden. Op die manier selecteer je lastpakken uit het leger, die opgenomen in een peloton ongetwijfeld de kritische zin van de ploeg zouden hebben aangewakkerd. Er zijn er zelfs die het dalen van het

aantal gewetensbezwaarden tot 1999 in 1977 (in '75 waren er 2117 en in 1976 2227) argwanend bezien. Wordt ons volk militaristischer? vroegen verontruste anti-militairisten zich af. Maar die conclusie behoefde niet te worden getrokken, stelde Simon v.d. Woude in „Vrede“ de dienstweigeraar gerust. Het zou te maken hebben met het zgn. „Vredelinghuwelijk“ langs welke weg potentiële dienstweigeraars de dienst zouden weten te omzeilen. De Vereniging Dienstweigeraars heeft voorts sterk de indruk dat bij voorbaat buitengewoon dienstplichtig worden verklaard jongens „waar men last mee verwacht.“ „Te bewijzen is het niet, maar vanuit het standpunt van Defensie bekeken ligt het voor de hand“, dacht v.d. Woude.

De veronderstelling legt tegelijk de zwakte bloot van de betekenis van het verschijnsel dienstweigeren. Het leger kan hen missen (keus genoeg), misschien wel als kiespijn, als het aantal niet de pan uitrijst. „Abnormaal“ mag het niet worden wanneer een opgeroepen jongen een beroep op de wet gewetensbezwaarden achterwege laat. Vandaar wellicht de felle reactie van mr. Biesheuvel toen prof. Blok stelde dat na de gereformeerde synode uitspraak dienstweigeren „voortaan de meest normale zaak“ is. Als dienstmensen tegenover hun omgeving voortaan zouden moeten motiveren waarom hun stap niet strijdig is met hun geweten, zou een heel andere praktijk kunnen ontstaan. Niet alleen de dienstweigeraar, maar ook de dienstmens zou dan in feite een gewetensbeslissing nemen, een beslissing overigens die zeker door prof. Blok zou worden gerespecteerd. In Trouw van vrijdag 8 september schreef hij:

Niemand hoeft zich terug te trekken uit de militaire dienst en naar mijn mening is dat zelfs ongewenst, tenzij iemand in een gewetensconflict komt omdat het zijn taak is het gebruik van kernwapens voor te bereiden. Hieruit volgt logischerwijze dat je ook tegen mensen die tot militaire dienst worden opgeroepen, moet zeggen: „dienstweigeren hoeft niet“. De synode schrijft dat niet voor en het is niet als dwingende consequentie van haar uitspraken te zien.

Toch ligt de zaak hier anders. Mag je van de gemiddelde negentienjarige gereformeerde jongen verwachten dat hij voldoende kennis en ervaring heeft om in militaire dienst zich met woord en daad te verzetten tegen kernwapens en bewapeningswedloop? Bovendien komt hij terecht in een situatie van ondergeschiktheid en opleiding die het wel bijzonder moeilijk maakt loyaal te blijven en tegelijkertijd het standpunt van zijn kerk uit te dragen. Daarom kun je voor dit geval zeggen dat dienstweigeren weliswaar niet hoeft, maar dat het wel de meest voor de hand liggende, de meest normale zaak is. En is het bovendien niet heel begrijpelijk en recht door zee als een dienstplichtige jongen zich niet wil verbinden aan een organisatie waarin de door zijn kerk veroordeelde demonische wapens als een vanzelfsprekende noodzaak worden beschouwd?"

Affiche Bond
Dienstweigeraars

